

Kulturní kapitál v pasti čili nutnost transformace řízení nejen muzejních institucí

Marek Pokorný

ředitel Moravské galerie v Brně

úvod

- kulturní instituce a muzea reprodukují a regenerují sociální vztahy a hodnoty
- jejich dnešní podobu zrodilo formování moderní společnosti v 19. století
- kulturní instituce jsou místa kumulace kulturního, symbolického a sociálního kapitálu
- přístup k tomuto kapitálu a jeho využití by neměl být omezován, ale také by tento kapitál neměl být vyčerpán či znehodnocen
- sekundární ekonomické efekty nejsou podstatou funkčnosti a významu kulturních institucí
- forma služeb, které poskytují, a jejich funkční struktura se v čase mění, ale ve stabilním rámci (jde o rovnováhu mezi paměťovým aspektem a inovací)

extrémy USA versus Francie

- historicky existují dva extrémy vzniku a fungování kulturních institucí
- americký model je založen na privátní aktivitě (zdola)
- francouzský model zakládá a určuje podobu kulturních institucí prostřednictvím státu (shora)
- tradice nelze nařídit, ale řídit
- zejména po roce 1980 se státy pokoušejí kombinovat oba modely (Rakousko, Holandsko, severské země, specifická situace Velké Británie)

současná situace v České republice

1/2

- kult. instituce se pohybují ve schizofrenní situaci a v aporiích
- společnost se transformovala, kult. instituce jen kosmeticky
- transformovaná společnost nedefinovala své potřeby a cílový stav
- občasné tlaky na transformaci neprovázela ochota nést transformační náklady (finanční, časové, intelektuální, sociální)
- kulturní instituce pouze reprodukují svůj kulturní, sociální a symbolický kapitál, ale neakumulují ho

současná situace v České republice

2/2

- hlavním rozpor je mezi nejasným či tradičním očekáváním společnosti, limity řízení či financování a vnitřní strnulostí kulturních institucí
- rozvojový potenciál kulturních institucí je svázán možnostmi či ochotou jejich financování z veřejných zdrojů, legislativním rámcem, neefektivním využíváním peněz, vnitřní strnulostí kulturních institucí a řídicích elit, nedostatkem institucionální imaginace kulturního managementu
- nepoužívají se relevantní kritéria úspěšnosti

možné transformační kroky

- politické rozhodnutí o páteřních kulturních institucích a jejich přímá i symbolická podpora
- definování nových forem zřizování kult. institucí (zákon o veřejných institucích v kultuře) a jejich autonomizace funkční i finanční
- úprava legislativního prostředí (zejména definování způsobů nakládání se státním majetkem)
- definování měřítek úspěchu (Metrics of Success)
- dlouhodobé plánování a garance rámců financování pro páteřní instituce
- konkrétní stanovení priorit státu a územněsprávních celků v kulturní oblasti
- posilování role soukromého sektoru (daňové úlevy, denominace daní, marketing a PR)
- zapojení a využití kultury v marketingu státu a regionů

optimální cílový stav

- variabilita forem fungování veřejných kulturních institucí
- větší zodpovědnost managementu kulturních institucí a zároveň jeho větší pravomoci
- legislativně snadné spojování různých zdrojů financování
- minimální role státu a územněsprávních celků při řízení
- jednoznačné záruku státu a územněsprávních celků pro financování kulturních institucí
- vnitřně flexibilní a na službu veřejnosti orientovaná struktura kulturních institucí
- vnímání kultury politickou reprezentací jako zdroje identity české společnosti
- konkurenceschopnost kulturních institucí s analogickými zeměmi v Evropě